

HANDLEIDING ENDIFE 2.0:
EDUCATIE- EN DIAGNOSE VOOR FINANCIËEL-
ECONOMISCHE GEZONDHEID OP
WITLOOFBEDRIJVEN

ILVO

INHOUDSOPGAVE

contact	2
inleiding.....	4
Softwarevereisten	5
Excel	5
Macro's inschakelen wanneer de berichtenbalk wordt weergegeven	5
Macro-instellingen wijzigen in het Vertrouwenscentrum	5
PDF-lezer	6
startscherm	6
Bedrijfsbudget.....	7
Partieel Budget.....	9
Barometers.....	10

INLEIDING

Deze handleiding biedt u ondersteuning bij het gebruik van ENDIFE 2.0. Dit instrument ontstond uit een samenwerking tussen ILVO, Nationale Proeftuin Witloof, Inagro en Boerenbond en heeft als doel de impact van kleine wijzigingen in de bedrijfsvoering op de economische en financiële toestand van witloofbedrijven onder de loep te nemen op basis van gegevens uit de bedrijfseconomische boekhouding. ENDIFE 2.0 biedt de vervolgstap op ENDIFE 1.0 waarin het doel louter het stellen van een diagnose qua financiële en economische gezondheid was. ENDIFE 2.0 biedt de mogelijkheid om te evalueren of tactische en operationele maatregelen met een duurtijd van maximaal een productieseizoen, het probleem kunnen oplossen.

Deze evaluatie van maatregelen rust op het simuleren van veranderingen in de bedrijfsvoering met behulp van budgetteren. ENDIFE 2.0 laat specifiek toe om een partieel budget op te stellen om de netto waarde van een maatregel te onderzoeken. Vervolgens kan een maatregel met een positieve netto waarde in een nieuw totaal bedrijfsbudget worden opgenomen. De vertreksituatie en de situatie na de het doorvoeren van de maatregel kunnen dan met de vertrouwde financieel-economische indicatoren worden vergeleken. Voor meer uitleg omtrent de techniek van het budgetteren verwijzen we graag naar de begeleidende brochure bij ENDIFE 2.0. Deze is ook terug te vinden op de website. Om met ENDIFE 2.0 te werken, kunt u (1) gebruik maken van voorbeeldwaarden die reeds in het programma zitten of (2) uw eigen bedrijfsgegevens ingeven bij het opstellen van bedrijfsbudgetten. Op de website www.ilvo.vlaanderen/witloofbarometer zullen geüpdatete versies ter beschikking worden gesteld.

Deze handleiding is opgebouwd uit vijf hoofdstukken. Na de inleiding volgt het hoofdstuk 'Softwarevereisten', waarin wordt uitgelegd welke softwareprogramma's en -instellingen op uw computer aanwezig moeten zijn om ENDIFE 2.0 goed te kunnen gebruiken. Het hoofdstuk 'Startscherm' behandelt kort wat het startscherm van ENDIFE 2.0 inhoudt. Het vierde hoofdstuk, 'Invoer gegevens', legt vervolgens uit welke gegevens u nodig heeft om de tool te gebruiken en hoe u die gegevens moet ingeven. Tot slot bespreekt het hoofdstuk 'Resultaat' welke output de tool genereert en hoe deze geïnterpreteerd kan worden.

Met deze handleiding hopen we u op weg te zetten bij het gebruik van ENDIFE 2.0. U kunt steeds met uw bemerkingen over de tool en deze handleiding terecht bij de auteurs (zie Contact, pagina 2).

SOFTWAREVEREISTEN

EXCEL

ENDIFE is opgebouwd in Microsoft Excel 2016. Beschikt u over Excel 2016, Excel 2013 of Excel 2010, dan kunt u zonder problemen de tool gebruiken. Indien u werkt met een vroegere Excel versie en problemen ondervindt bij het gebruik van ENDIFE, dan kan een update van de Excel-versie soelaas bieden. Microsoft biedt hiervoor gratis compatibiliteitspakketten aan:

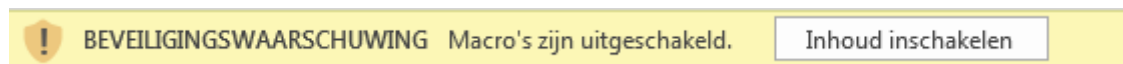
<https://www.microsoft.com/nl-be/download/details.aspx?id=3>

U kunt ENDIFE enkel gebruiken indien u macro's hebt ingeschakeld op uw PC. Hieronder vindt u twee mogelijke manieren om de macro's in te schakelen:

MACRO'S INSCHAKELEN WANNEER DE BERICHTENBALK WORDT WEERGEGEVEN

Wanneer u een bestand met macro's opent, wordt de gele berichtenbalk weergegeven met een schildpictogram en de knop 'Inhoud inschakelen'.

Klik op de berichtenbalk op '**Inhoud inschakelen**'.

Het bestand wordt geopend en is een vertrouwd document.

MACRO-INSTELLINGEN WIJZIGEN IN HET VERTROUWENSCENTRUM

1. Open Excel en klik op de tab '**Bestand**'.
2. Klik daarna op '**Opties**', dan op '**Vertrouwenscentrum**', vervolgens op de knop '**Instellingen voor het Vertrouwenscentrum**' en op de tab '**Instellingen voor macro's**'.
3. U ziet het venster met macro-opties. Klik op de onderste optie '**Alle macro's inschakelen**'.
4. Klik tweemaal op '**OK**'.

Indien u ENDIFE afsluit en opnieuw opent worden de macro's zonder verdere vragen uitgevoerd.

Opmerking: indien u na het gebruik van ENDIFE macro's opnieuw wenst uit te schakelen, kan dit opnieuw via het menu 'Instellingen voor macro's'.

In het 'Resultaat'-tabblad van ENDIFE, kunt u voor elke indicator een drukknop terugvinden die u leidt naar een pdf-bestand met wat uitleg over de indicator en mogelijke opties om de waarde van de indicator te verbeteren. Hiervoor heeft u dus een programma nodig op uw computer dat pdf-bestanden kan lezen.

Indien u nog niet over een dergelijk programma beschikt op uw computer, kunt u er via onderstaande link gratis 'Adobe Acrobat Reader DC' downloaden en installeren:

<https://get.adobe.com/nl/reader/>

STARTSCHERM

Het ENDIFE 2.0-Excelbestand opent op een algemeen startscherm. Daar vindt u een korte inleiding over wat het programma precies is, welke gegevens je er kan ingeven en wat het programma berekent. Daarnaast staan op het startscherm ook nog twee knoppen: 'Klik hier om een partieel budget te maken' en 'Klik hier om een bedrijfsbudget te maken' (zie foto). U kan dus kiezen om gelijk bedrijfsbudgetten te simuleren of om eerst een partieelbudget op te stellen om de netto waarden van een maatregel te onderzoeken. Wij raden aan om het eerste de netto waarde van een maatregel te onderzoeken om te voorkomen dat de oplossing voor een specifiek probleem geen aanleiding vormt voor een nieuw probleem.

Nadat u op één van beide knoppen hebt geklikt, komt u automatisch op het tabblad 'Invoer gegevens' terecht.

ENDIFE 2.0
Educatie- en Diagnose voor Financieel-Economische gezondheid

ENDIFE is een programma dat in staat is om de economische en financiële toestand van uw witloofbedrijf onder de loep te nemen op basis van gegevens uit de bedrijfseconomische boekhouding. Daarnaast laat ENDIFE toe om op een eenvoudige manier door te rekenen wat de impact van veranderingen op uw bedrijf kan zijn op de economische en financiële gezondheid van uw bedrijf.

De tool die u nu geopend heeft is ENDIFE2.0, een tool om de impact na te gaan van operationele en tactische wijzigingen op uw bedrijf. Operationele en tactische wijzigingen zijn kleine tot middelgrote veranderingen waarvan de impact beperkt is in de tijd (beperkt tot maximaal één productieperiode). Voor wijzigingen die impact hebben gedurende meerdere jaren (investeringsbeslissingen) moet u ENDIFE 3.0 gebruiken.

Wij raden aan om eerst ENDIFE 1.0 te gebruiken. Hiermee kan u snel een zicht krijgen op de financieel-economische gezondheid van uw bedrijf. ENDIFE 1.0 geeft ook suggesties om die te verbeteren. Op basis hiervan kan u beslissen welke verandering u eventueel zou kunnen doorvoeren. In de tool die u nu geopend heeft kan u nagaan hoe die verandering de financieel-economische gezondheid van je bedrijf zou kunnen veranderen.

Invoer

In tabblad "Bedrijfsbudget" vult u de gegevens uit de bedrijfseconomische boekhouding in in kolom D, H en L. Om dat te doen klikt u op de knop "Wis voorbeeldwaarden" en deze kolommen komen leeg te staan, waarna u er uw eigen gegevens kan invullen. Daarnaast vult u in wat de waarde van deze variabelen zou zijn nadat u de verandering heeft doorgevoerd. Dit doet u in kolom E, I en M. U kan ook met de voorbeeldbedrijven werken. Daarvoor kiest u eerst in kolom A voor Hydrocultuur of Grondwitloof, daarna klikt u op de knop "Toon voorbeeldwaarden". In kolommen D, H en L komen er dan waarden te staan van een voorbeeld bedrijf voor dat specifieke jaar. U kan ook het jaar wijzigingen in cel D6. Nu kan u, voor het voorbeeldbedrijf, in kolommen E, I en L invullen hoe de waarden van het voorbeeldbedrijf zouden veranderen als dat bedrijf een bepaalde verandering doorvoert.

Let op, het resultaat is afhankelijk van hoe goed u kan inschatten wat de impact zal zijn van de verandering die u overweegt. Hiervoor kan u beroep doen op allerlei informatiebronnen zoals studiedagen, vakbladen, informatie van adviseurs en leveranciers en op uw eigen ervaring.

Resultaat

Het model berekent op basis van de ingevulde gegevens enkele indicatoren die het

Maatregel op korte termijn?

8 Financieel-economische indicatoren

Probleem?

4 hulpindicatoren

Diagnose

ENDIFE 1.0
Activa-omzet ratio

ENDIFE 2.0
Partieel budget voor maatregel:

- Extra omzet ?
- Gereduceerde kosten ?
- Gederfde omzet ?
- Extra kosten ?

Netto positief resultaat?

Nieuw bedrijfsbudget met maatregel
Activa-omzet ratio

BEDRIJFSBUDGET

In dit tabblad moeten gegevens uit de bedrijfseconomische boekhouding ingevuld worden, voor zowel de referentiesituatie en de situatie nadat een maatregel is doorgevoerd. Er zijn twee mogelijkheden: ofwel vult u uw eigen bedrijfsgegevens in, in de daarvoor voorziene en omkaderde cellen, ofwel kunt u er ook voor kiezen om met voorbeeldwaarden te werken. Er zijn voorbeeldwaarden beschikbaar gaande van het jaar 2010 tot 2014. Om de voorbeeldwaarden te selecteren, kiest u in cel 'D6' het desgewenste jaartal in (op de onderstaande foto is dat bijvoorbeeld 2011). Daarna drukt u op de knop 'Toon voorbeeldwaarden' en verschijnen automatisch de voorbeeldwaarden uit het gekozen referentiejaar in de juiste vakjes. Deze worden ook automatisch gekopieerd in de vakjes voor de nieuwe situatie. Op die manier moet u enkel de zaken in de gegevens aanpassen die daadwerkelijk veranderen. U kunt de voorbeeldwaarden weer verwijderen door op de knop 'Wis voorbeeldwaarden' te klikken. Wanneer u de nodige gegevens heeft gekozen of ingevuld kan u via 'Toon barometers' doorklikken naar de financieel-economische barometers om het effect van de maatregel te bekijken.

Er zijn vier grote categorieën van gegevens die uit de bedrijfseconomische boekhouding nodig zijn: de resultatenrekening, de balans en enkele algemene gegevens.

Onderstaande tabel toont welke gegevens, allemaal uitgedrukt in euro, nodig zijn uit de **resultatenrekening**:

Opbrengsten	Variabele kosten	Vaste kosten
Ontvangsten witloof	Zaaigoed	Betaalde arbeid (Loon van werknemers)
Andere ontvangsten (Via verkoop van andere producten en bijproducten)	Meststoffen	Fictieve arbeid (Aangerekend loon van de bedrijfsleider en/of zijn gezinsleden. Richtwaarde: 15,45 €/uur)
Varia (Verkoop machines, installatiepremies VLIF, pachtafstandsvergoedingen,...)	Gewasbescherming	Betaalde rente (Intrest betaald op schulden)
	Bewaring	Fictieve rente (Intrestkost op alle eigen kapitaal. Het standaardpercentage bedraagt 5%)
	Verwarming	Fictieve pacht (Fictieve huursom voor gebruik van eigen grond. De gemiddelde pacht prijs van de streek is richtinggevend)
	Energie en water	Betaalde pacht (Huursom van grond die gehuurd wordt)
	Afzet en vermarkting	Afschrijvingen (Jaarlijkse kost voor machines, gebouwen,...)
	Loonwerk en seizoenslonen	Algemene vaste kosten (Verzekeringen, vergunningen, lidgelden, autokosten...)
	Diverse (Andere dan bovengenoemde)	

Opmerking: in cellen 'D11' en 'E11' (Opbrengsten), 'D16' en 'E16' en 'D27' (Variabele kosten) en 'E27' (Vaste kosten) hoeft u zelf niets in te vullen. Het programma berekent daar zelf automatisch de totalen per categorie.

De nodige gegevens uit de **balans**, ook telkens uitgedrukt in euro, staan hier opgelijst:

Activa	Passiva
Gebouwen	Schulden korte termijn (Binnen het jaar)
Machines	Schulden lange termijn (Langer dan een jaar)
Cash	
Vorraden (Teeltproducten, meststoffen, brandstoffen en olie)	
Voorschotten	
Grond	

Opmerking: cellen 'H11' en 'I11' (Activa), 'H19' en 'I19' (Passiva) en 'H22' en 'I22' (Eigen vermogen) worden door het programma zelf berekend. Hier hoeft u dan ook zelf niets in te vullen.

Tot slot wordt ook nog gevraagd om enkele **algemene bedrijfsgegevens** in te vullen:

Algemene bedrijfsgegevens
Eigen arbeid (aantal volwaardige arbeidskrachten)
Totaal kg geoogst witloof (kg)
Niet-landbouwinkomen (€)
Gezinsuitgaven (€)
Aflossingen (€)

In het tabblad 'Partieel budget' kan u de netto waarde van een "kleine" maatregel evalueren. Zoals uitgelegd in de begeleidende brochure bestaat een partieel budget uit vier componenten die de positieve en negatieve effecten van een maatregel ten opzichte van de referentiesituatie beschrijven.

Onder de het vak Positieve effecten van de ingreep kan men in de rijen 6 tot en met 15 elementen invoeren die tot Extra omzet leiden. Het totaal aan extra omzet wordt automatisch berekend in cel E16. De overige positieve effecten bestaan uit 'Uitgespaarde kosten'. Deze kan men invullen in de rijen 18 tot en met 27. Opnieuw wordt het totaal aan uitgespaarde kosten automatisch berekend in cel E28. De bedragen die horen bij de extra omzetstromen en de uitgespaarde kosten worden in kolom E ingevuld.

Op dezelfde manier kan men de negatieve effecten van de maatregel invullen. In de rijen 6 tot en met 15 kan men in kolom i en j de Extra kosten ten gevolge van maatregel invullen. Het bedrag dient te worden ingevuld in kolom j. In rijen 18 tot en met 27 worden vervolgens gederfde inkomsten opgelijst. De totalen voor de 'Extra kosten' en 'Gederfde opbrengsten' worden automatisch berekend in de cellen J16 en J28.

De netto waarde van de maatregel kan men aflezen in cel J31. Dit is het verschil tussen de positieve en negatieve effecten. Een positieve netto waarde betekent dat de maatregel de moeite waard is om vervolgens in een nieuw totaal bedrijfsbudget op te nemen en vandaar naar het effect op de financieel-economische barometers te bekijken.

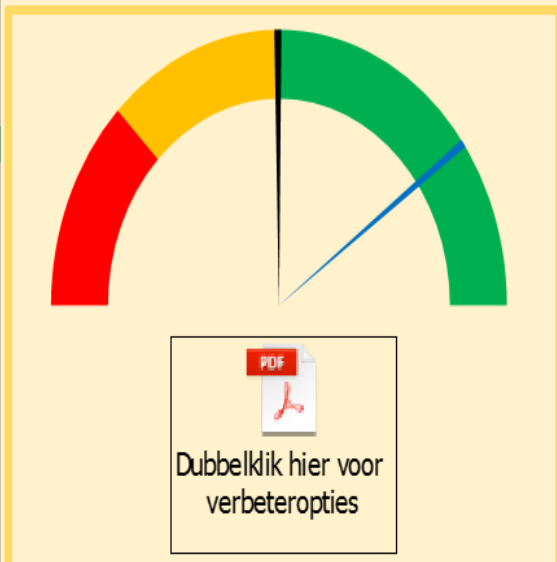
Met de doorklikknop 'Klik hier om een bedrijfsbudget te maken' komt u terecht op de juiste pagina om de analyse van de maatregel verder te zetten.

BAROMETERS

Wanneer de waarden, voorbeeldwaarden of uw eigen waarden, ingevuld zijn in het 'Invoer gegevens'-tabblad, gaat het model op basis van de ingevoerde gegevens enkele indicatoren berekenen die het economisch prestatievermogen van uw bedrijf analyseren, alsook de mate waarin uw bedrijf in staat is om aan de lopende financiële verplichtingen te voldoen.

In het 'Resultaat'-tabblad staat voor elke indicator een barometer die aangeeft of uw bedrijf goed (groen), matig (oranje) of zwak (rood) scoort op deze indicator. Voor elke indicator is ook een fiche voorzien met wat uitleg en mogelijke verbeteropties.

Rendement van eigen arbeid

← Naam van de indicator.

← Barometer die aangeeft hoe goed het bedrijf voor en na de maatregel scoort op de indicator. De zwarte naald duidt de beginsituatie aan en de blauwe wijst de situatie na de maatregel aan.

← Dubbelklikken op de pictogram zorgt ervoor dat een pdf-bestand verschijnt met uitleg over wat de indicator is en voorstelt, en er worden mogelijkheden gegeven die kunnen helpen om de waarde van de indicator te verbeteren.

De volgende economische indicatoren worden berekend:

Rendement van eigen arbeid	Deze factor is een economische maat voor de netto-opbrengst van uw eigen arbeid. Hoe hoger dit getal is, hoe beter uw arbeid economisch gezien rendeert.
Rendement van eigen vermogen	Het rendement van eigen vermogen is een maat voor wat het eigen vermogen dat in het bedrijf is gestopt, heeft opgebracht. Hoe hoger deze waarde is, hoe beter.
Rendement van totaal vermogen	Dit meet de economische vergoeding voor alle vermogen (zowel eigen kapitaal als kapitaal van de bank) dat in het bedrijf werd geïnvesteerd. Hoe hoger, hoe beter.
Netto bedrijfsinkomen	Het netto bedrijfsinkomen geeft aan wat de opbrengst is van uw eigen arbeid, eigen grondkapitaal en eigen bedrijfskapitaal. Hier wil u liefst een positief getal zien staan.

Dit zijn dan weer de financiële indicatoren die worden berekend:

Vlottende ratio	De vlottende ratio geeft aan hoeveel kasstroom u tekort of op overschot heeft op korte termijn in vergelijking met de schulden op korte termijn. Een hoger positief getal is hier gewenst.
Vlottende marge ten opzichte van omzet	Deze verhouding geeft de grootte van de vlottende ratio weer ten opzichte van de grootte van uw bedrijf. Hoe hoger dit percentage is, hoe beter.
Aflossingscapaciteit	De aflossingscapaciteit bepaalt hoeveel cash u genereert die u kan gebruiken om aan kasverplichtingen (uitgaven die je effectief moet doen, zoals aflossingen) te voldoen. Hoe hoger dit bedrag is, hoe beter.
Aflossingsmarge	De aflossingsmarge zegt hoeveel geld er overblijft nadat u alle kasverplichtingen heeft voldaan. Hoe hoger dit bedrag is, hoe beter.

Als u nog wat verder wilt gaan analyseren, kunt u ook de hulpindicatoren eens bekijken. Zij staan ook met een barometer weergegeven op het 'Barometer'-tabblad.

Schuldgraad	Deze verhouding meet welk deel van uw bedrijf "nog in eigendom is van de bank". Hoe hoger deze verhouding is, hoe hoger het financieel risico u loopt. Een vuistregel is dat lager dan 60% veilig is.
Operationele winstmargratio	Het percentage van de totale opbrengsten die als 'zuivere winst' kan beschouwd worden. Hoe hoger dit percentage, hoe beter.
Activa-omzetratio	Dit getal geeft een indicatie van hoe goed uw kapitaalgoederen gebruikt worden, en hoe goed ze dus in staat zijn om opbrengsten te genereren. Hoe hoger de ratio, hoe beter.
Kosten-omzetratio	Het percentage van uw inkomen dat gebruikt wordt om uw kosten te betalen. Hoe lager deze ratio, hoe beter.